

SEJM
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ
Sygn. akt SK 69/19
BAS-WAK-2193/19

Warszawa, 29 maja 2020 r.

TRYBUNAŁ KONSTYTUCYJNY KANCLARIA	
wpl. dnia	29. 05. 2020
Nr wg EZD	

Trybunał Konstytucyjny

Na podstawie art. 69 ust. 2 w związku z art. 42 pkt 3 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (t.j. Dz. U. z 2019 r. poz. 2393), w imieniu Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej przedkładam wyjaśnienia w sprawie skargi konstytucyjnej K A , T J oraz J J z 17 stycznia 2017 r. (sygn. akt SK 69/19), jednocześnie wnosząc o stwierdzenie, że art. 1053 § 2 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (tj. Dz. U. z 2019 r. poz. 1460, ze zmianami) w zakresie, w jakim nie przewiduje udziału osoby uprawnionej do reprezentacji osoby prawnej jako odrębnej od tej osoby prawnej strony postępowania w sprawach o zaniechanie czynności przez dłużnika lub nieprzeszkadzanie czynnościom wierzyciela **jest zgodny**, z art. 45 ust. 1 w związku z art. 30 Konstytucji.

Ponadto, wnoszę o **umorzenie** postępowania w pozostałym zakresie na podstawie art. 59 ust. 1 pkt 2 ustawy o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym, ze względu na niedopuszczalność wydania wyroku.

Uzasadnienie

I. Przedmiot kontroli

1. Przedmiotem kontroli, po wstępnej kontroli Trybunału Konstytucyjnego, jest zgodność art. 1053 § 2 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2019 r. poz. 1460, ze zm.; dalej: k.p.c.) w zakresie, w jakim nie przewiduje czynnego udziału osoby uprawnionej do reprezentacji osoby prawnej w sprawach o zaniechanie czynności przez dłużnika lub nieprzeszkadzanie czynnościom wierzyciela, z art. 41 ust. 1 i 2 w związku z art. 30 oraz z art. 45 ust. 1 Konstytucji.

2. Zaskarżony przepis ma następujące brzmienie: „Jeżeli dłużnikiem, do którego skierowane było wezwanie sądu, jest osoba prawna lub inna organizacja, środkiem przymusu podlega jej pracownik odpowiedzialny za niezastosowanie się do wezwania, a gdyby ustalenie takiego pracownika było utrudnione, środkiem przymusu podlegają osoby uprawnione do jej reprezentowania.”

II. Stan faktyczny

1. Sąd Rejonowy w S Wydział I Cywilny (dalej: sąd rejonowy) wyrokiem z lipca 2013 r. (sygn. akt) nakazał spółce K Sp. z o.o. z siedzibą w S (dalej: spółka, dłużniczka) zaniechania immisji z emitorów zakładów produkcyjnych spółki na nieruchomości lokalowe oraz gruntowe należące do powodów. Spółka złożyła od tego wyroku apelację, którą Sąd Okręgowy w K (dalej: sąd okręgowy) oddalił wyrokiem z marca 2014 r. (sygn. akt). Wobec uprawomocnienia się wyroku oraz jego niewykonania przez dłużniczkę powodowie podjęli czynności egzekucyjne w stosunku do spółki. Sąd rejonowy – postanowieniem z kwietnia 2015 r. (sygn. akt) wymierzył spółce grzywnę w kwocie zł, orzekając jednocześnie – w sytuacji niezapłacenia niezwłocznie po uprawomocnieniu się postanowienia – jej zamianę na dni aresztu. W postępowaniu dotyczącym zastosowania środków egzekucyjnych sąd rejonowy prowadził postępowanie dowodowe zmierzające do ustalenia,

czy uprawomocniony wyrok przeciwko spółce rzeczywiście nie jest wykonywany oraz jakie środki egzekucyjne spełnią jednocześnie postulat skuteczności oraz minimalnej uciążliwości dla dłużniczki. Powyższe orzeczenie zostało uchylone i przekazane do ponownego rozpoznania, na mocy postanowienia sądu okręgowego z lipca 2015 r. (sygn. akt). Sąd ten przyjął, że poszczególni wierzyciele, na rzecz których wydano prawomocny tytuł egzekucyjny mogą prowadzić egzekucję odrębnie, a zatem ich współuczestnictwo w postępowaniu egzekucyjnym ma charakter formalny. Implikuje to możliwość zasądzenia odrębnie grzywny na wniosek każdego z wierzycieli. Następnie sąd rejonowy – postanowieniem z kwietnia 2016 r. (sygn. akt) – za niezrealizowanie obowiązku nałożonego jego wyrokiem z lipca 2013 r., (sygn. akt) względem wierzycieli – nałożył na dłużnika cztery grzywny po zł – z zamianą każdej na dni aresztu, któremu podlegać miał wskazany przez sąd rejonowy członek zarządu spółki. Po rozpoznaniu zażalenia sąd okręgowy – postanowieniem z października 2016 r. (sygn. akt) – sprostował zaskarżone postanowienie oraz dokonał jego zmiany, przez nałożenie na dłużnika czterech grzywn po zł, orzekając jednocześnie o zamianie każdej z nich na dni aresztu, któremu będą podlegać członkowie zarządu spółki. Wobec uprawomocnienia się postanowienia dotyczącego zastosowanych środków egzekucyjnych spółka i członkowie jej zarządu wnieśli do Trybunału Konstytucyjnego skargę konstytucyjną, której Trybunał postanowieniem z 20 sierpnia 2019 r. (sygn. akt Ts 13/17) nadał bieg w odniesieniu do badania zgodności art. 1053 § 2 k.p.c. w zakresie, w jakim nie przewiduje czynnego udziału osoby uprawnionej do reprezentacji osoby prawnej w sprawach o zaniechanie czynności przez dłużnika lub nieprzeszkadzanie czynnościom wierzyciela, z art. 41 ust. 1 i 2 w związku z art. 30 oraz z art. 45 ust. 1 Konstytucji.

III Zarzuty skarżących.

1. Skarżący zarzucają, że inkryminowany przepis, zgodnie z którym w przypadku gdy dłużnikiem, który ma zaniechać określonego w tytule wykonawczym działania lub też ma nie przeszkadzać czynności wierzyciela jest osoba prawa lub inna organizacja, możliwe jest orzeczenie środków przymusu, tj. grzywny oraz zamiennego aresztu, wobec osób trzecich: pracownika lub osób uprawnionych do reprezentowania, jednocześnie nie gwarantuje członkom zarządu i pracownikom

dłużnika możliwości udziału w postępowaniu, którego konsekwencją może być nałożenie na nich środków przymusu odnoszących się do ich majątku oraz wolności osobistej. Skarżący wskazują, że ani członkowie zarządu dłużnika będącego osobą prawną, ani jego pracownicy nie mają statusu strony postępowania egzekucyjnego. W związku z tym osoby te nie mają możliwości obrony swoich praw, których dotyczy rozstrzygnięcie sądu. „Wytypowanie” osób, wobec których ma zostać orzeczony zamienny areszt następuje jedynie przez „wysłuchanie” stron poprzedzające wymierzenie grzywny dłużnikowi i odbywa się całkowicie poza udziałem osoby, której prawa do majątku i wolności mogą zostać naruszone w takim postępowaniu. W konsekwencji rozstrzygnięcie sądu w postępowaniu egzekucyjnym oparte jest na czynnościach i argumentacji przedstawionej przez dłużnika bez gwarancji wysłuchania racji jego pracownika czy osoby reprezentującej dłużnika, mimo że ostatecznie to ją obejmie rozstrzygnięcie o areszcie i wobec niej będzie wykonywany areszt. Co więcej, orzekanie o majątku oraz wolnościach członków zarządu oraz pracowników dłużnika następuje nie na jawnej rozprawie ale na posiedzeniu niejawnym.

2. Zaskarżony przepis stoi, zdaniem skarżących, w sprzeczności z art. 41 ust. 1 i 2 w zw. z art. 30 Konstytucji. Nałożenie na członków zarządu lub pracowników grzywien w postępowaniu egzekucyjnym może prowadzić w razie ich nieuiszczenia do zamiany tego środka na areszt. Orzekanie o możliwości pozbawienia wolności bez udziału zainteresowanego ma naruszać zarówno prawo do wolności osobistej (art. 41 ust. 1 Konstytucji) będącej emanacją przyrodzonej i niezbywalnej godności człowieka (art. 30 Konstytucji), jak również prawo do sądowej kontroli rozstrzygnięcia o pozbawieniu wolności członka zarządu lub pracownika dłużnika (art. 41 ust. 2 Konstytucji). Z tych samych względów zaskarżony przepis ma naruszać przysługujące skarżącym prawo do sądu (art. 45 ust. 1 Konstytucji).

IV. Analiza formalnoprawna

1. W orzecznictwie konstytucyjnym przyjmuje się, że rozpoznając sprawę Trybunał na każdym etapie postępowania powinien badać, czy nie zachodzi któraś z ujemnych przesłanek wydania wyroku, skutkujących obligatoryjnym umorzeniem

postępowania (por. m.in. wyrok TK z 28 czerwca 2016 r., sygn. akt SK 31/14, postanowienia TK z: 30 maja 2007 r., sygn. akt SK 67/06; 14 listopada 2007 r., sygn. akt SK 53/06; 18 listopada 2009 r., sygn. akt SK 12/09; 25 września 2013 r., sygn. akt SK 44/12; 14 stycznia 2014 r., sygn. akt SK 54/12; 13 grudnia 2016 r., sygn. akt SK 16/15; 14 listopada 2017 r., sygn. akt SK 4/16; 9 kwietnia 2019 r., sygn. akt SK 7/19). Składu rozpoznającego sprawę *in merito* nie wiąże stanowisko zajęte w postanowieniu Trybunału Konstytucyjnego o uwzględnieniu zażalenia skarżącego na postanowienie w przedmiocie odmowy nadania dalszego biegu skardze konstytucyjnej (tak m.in. w wyroku TK z 21 czerwca 2017 r., sygn. akt SK 35/15, zob. także wyrok TK z 22 marca 2017 r., sygn. akt SK 13/14). Dopuszczalność rozpoznania skargi konstytucyjnej zależy od spełnienia przesłanek wynikających z art. 79 ust. 1 Konstytucji oraz przesłanek dotyczących konstrukcji skargi jako pisma wynikających z art. 53 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (t.j. Dz.U. z 2019 r. poz. 2393; dalej: ustawa o TK). Zdaniem Sejmu skarga konstytucyjna rozpoznawana pod sygn. akt SK 69/19 w zakresie, w jakim Trybunał Konstytucyjny nadał bieg postanowieniem z 20 sierpnia 2019 r. (sygn. akt Ts 13/17) jedynie częściowo realizuje te przesłanki. Po pierwsze skarżący nie uzasadnili w wystarczający sposób zarzutów odnoszących się do art. 41 ust. 1 i 2 Konstytucji. Po drugie należy sformułować wątpliwości co do sposobu powołania art. 30 Konstytucji jako wzorca kontroli. Po trzecie skarżący w sposób wadliwy zredukowali określenie zakresu w jakim Trybunał Konstytucyjny ma zbadać zgodność zaskarżonego przepisu z powołanymi wzorcami konstytucyjnymi.

2. Wymóg uzasadnienia przez skarżącego zarzutu niekonstytucyjności wynika z art. 53 ust. 1 pkt 3 ustawy o TK. Treść tego wymogu, jak i jego znaczenie proceduralne zostały szczegółowo wyjaśnione w orzecznictwie TK. Trybunał niejednokrotnie wskazywał, że wymóg uzasadnienia zarzutu niekonstytucyjności przepisu przez skarżącego jest niezbędnym wymogiem dopuszczalności rozpoznania skargi konstytucyjnej. Jest to wymóg odrębny od wymogu sformułowania zarzutu. Uzasadnienie skargi nie może polegać na powtórzeniu treści zarzutów. Trybunał podkreślił także, że poprzestanie na lakonicznym lub zdawkowym uzasadnieniu zarzutu nie pozwala na przyjęcie, że zostały spełnione ustawowe wymogi dotyczące treści skargi konstytucyjnej, co powinno skutkować odmową

nadania jej dalszego biegu. Zdaniem Trybunału: „niedopuszczalne jest samodzielne precyzowanie przez Trybunał, a tym bardziej uzasadnianie, jedynie ogólnikowo sformułowanych zarzutów niekonstytucyjności zaskarżonych przepisów” (por. postanowienia TK z: 4 lutego 2009 r., sygn. akt Ts 256/08; 4 marca 2015 r., sygn. akt Ts 155/13 oraz wyrok TK z 27 lutego 2018 r., sygn. akt SK 25/15). Prawidłowo sporządzone uzasadnienie winno zawierać argumentację, która przez porównanie treści zakwestionowanej regulacji ustawy z treścią będących wzorcami kontroli norm konstytucyjnych określałaby i uprawdopodobniałaby ich wzajemną niezgodność (zob. postanowienie TK z 14 marca 2016 r., sygn. akt Ts 355/15). Wymaga to zrekonstruowania wzorca konstytucyjnego, a także szczegółowego opisu zakwestionowanego przepisu. Nie jest wystarczającym uzasadnieniem samo powołanie wcześniejszych orzeczeń TK dotyczących danego wzorca (zob. postanowienie TK z 14 marca 2016 r., sygn. akt Ts 355/15), ani tym bardziej zdawkowe powtórzenie treści sformułowanych zarzutów. Wymogi dotyczące szczegółowego uzasadnienia skargi są proporcjonalnie wyższe w sprawach, w których za domniemaniem konstytucyjności przemawia fakt, że zaskarżony przepis należy do powszechnie i od dawna uznanych instytucji systemu prawnego (por. postanowienie TK z 15 grudnia 1999 r., sygn. akt Ts 111/99).

3. Skarżący powołują jako wzorzec kontroli art. 41 ust. 1 Konstytucji. Zgodnie z tym przepisem każdemu zapewnia się nietykalność osobistą i wolność osobistą. Pozbawienie lub ograniczenie wolności może nastąpić tylko na zasadach i w trybie określonych w ustawie. Przepis ten z jednej strony konkretyzuje normę programową wyrażoną w art. 31 ust. 1 Konstytucji, zgodnie z którą wolność człowieka podlega ochronie prawnej (zob. np. wyrok TK z: 20 grudnia 1999 r., sygn. akt K 4/99; 6 października 2009 r., sygn. akt SK 46/07), z drugiej dopuszcza możliwość ograniczenia wolności osobistej zastrzegając, że takie ograniczenie musi wynikać z ustawy. Ograniczenie takie może nastąpić wyłącznie z zachowaniem przesłanek wynikających z art. 31 ust. 3 Konstytucji. Art. 41 ust. 1 zd. 2 Konstytucji dodaje do ogólnych przesłanek ograniczenia praw konstytucyjnych wynikających z art. 31 ust. 3 Konstytucji obowiązek uregulowania w ustawie także zasad oraz trybu pozbawienia i ograniczenia wolności. (zob. K. Wojtyczek, [w:] *Prawo konstytucyjne*, red. P. Sarnecki, Warszawa 2014, s. 91 i n.; B. Banaszak, *Prawo konstytucyjne*, Warszawa 2012, s. 372, P. Wiliński, P. Karlik [w:] *Konstytucja RP. Komentarz*,

red. M. Safjan, L. Bosek, t. I, *Komentarz do art. 186*, Warszawa 2016, komentarz do art. 41 nb 33, P. Sarnecki [w:] *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*. red. L. Garlicki, M. Zubik t. II, Warszawa 2016, komentarz do art. 41 uw. 5-7, s. 212-213, B. Banaszak, *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*. Warszawa 2012, komentarz do art. 41 nb 2). Skarżący odnoszą się do wynikającego z art. 41 ust. 1 Konstytucji prawa do wolności osobistej rozumianego przez Trybunał Konstytucyjny jako możliwość podejmowania przez jednostkę decyzji zgodnie z własną wolą oraz dokonywania wyboru postępowania zarówno w życiu publicznym, jak i prywatnym (zob. np. wyroki TK z: 11 października 2011 r., sygn. akt K 16/10; 10 lipca 2007 r., sygn. akt SK 50/06 oraz 6 października 2009 r., sygn. akt SK 46/07). Zastosowanie art. 41 ust. 1 Konstytucji jako wzorca kontroli jest właściwe w odniesieniu do problemów konstytucyjnych dotyczących przesłanek oraz podstawy prawnej pozbawienia lub ograniczenia wolności. Niezgodność zaskarżonego przepisu z art. 41 ust. 1 Konstytucji może zatem wynikać z wprowadzenia ograniczenia wolności osobistej lub jej pozbawienia, w sytuacji w której działanie takie nie znajduje uzasadnienia jako konieczny środek ochrony bezpieczeństwa lub porządku publicznego, bądź dla ochrony środowiska, zdrowia i moralności publicznej, albo wolności i praw innych osób. Na gruncie art. 41 ust. 1 Konstytucji możliwe są także zarzuty dotyczące naruszenia prawa do wolności osobistej w drodze innej niż ustawa lub zarzuty wadliwego lub niepełnego uregulowania zasad i trybu pozbawienia lub ograniczenia wolności osobistej w ustawie. Skarżący nie wywodzą zarzutu niezgodności inkryminowanego przepisu z art. 41 ust. 1 Konstytucji z takich okoliczności. Nie kwestionują ani faktu ustawowego uregulowania podstaw i trybu zastosowania aresztu członków zarządu dłużnika w postępowaniu egzekucyjnym ani dopuszczalności zamiany grzywny na areszt jako środka zmierzającego do realizacji tytułu egzekucyjnego opiewającego na świadczenie niepieniężne. Ich zarzuty skierowane są wyłącznie w stosunku do sposobu ukształtowania postępowania dotyczącego nałożenia grzywny z zamianą na areszt, które ich zdaniem nie spełnia standardów sprawiedliwości proceduralnej. Tak sformułowany problem konstytucyjny nie odnosi się do treści art. 41 ust. 1 ale do treści art. 45 ust. 1 Konstytucji. W konsekwencji należy uznać, że zarzut niezgodności art. 1053 § 2 k.p.c. z art. 41 ust. 1 Konstytucji nie został w jakikolwiek sposób uzasadniony, a w związku z tym postępowanie w tym zakresie powinno

zostać **umorzone** na podstawie art. 59 ust. 1 pkt 2 ustawy o TK ze względu na niedopuszczalność wydania wyroku.

4. Te same wątpliwości należy sformułować w stosunku do dopuszczalności rozpoznania skargi w zakresie zarzutu niezgodności zaskarżonego przepisu z art. 42 ust. 2 Konstytucji. Zgodnie z tym przepisem Konstytucji każdy pozbawiony wolności nie na podstawie wyroku sądowego ma prawo odwołania się do sądu w celu niezwłocznego ustalenia legalności tego pozbawienia, a o pozbawieniu wolności powiadamia się niezwłocznie rodzinę lub osobę wskazaną przez pozbawionego wolności. Celem tego przepisu jest zapewnienie sądowej kontroli rozstrzygnięć o pozbawieniu wolności (P. Wiliński, P. Karlik, *op.cit.*, nb 35-36). Pojęcie wyroku jest w nim użyte w sposób autonomiczny, w oderwaniu od nomenklatury używanej na gruncie poszczególnych ustaw regulujących procedury sądowe i oznacza każde orzeczenie sądu. W literaturze przyjmuje się jednoznacznie, że art. 42 ust. 2 zd. 1 dotyczy sytuacji, w których pozbawienie wolności następuje w inny sposób niż na podstawie orzeczenia sądu (por. np. M. Florczak-Wątor [w:] *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*. red. P. Tuleja. Warszawa 2019, komentarz do art. 41 uwaga 4.3, P. Sarnecki, *op.cit.*, komentarz do art. 41 uw. 9, s. 214). Sejm zwraca uwagę, że art. 41 ust. 2 Konstytucji pozostaje bez związku z zaskarżonym przepisem. Artykuł 1053 § 2 k.p.c. nie reguluje pozbawienia wolności na innej podstawie niż orzeczenie sądowe, nie odnosi się także w jakikolwiek sposób do zagadnienia informowania rodziny lub osób wskazanych przez członka zarządu dłużnika o realizacji rozstrzygnięcia o nałożeniu aresztu. Skarżący nie formułują także jakichkolwiek zarzutów i twierdzeń dotyczących tych kwestii. Zdaniem Sejmu skarżący nie uzasadnili zarzutu niezgodności zaskarżonego przepisu z art. 41 ust. 2 Konstytucji w jakikolwiek sposób. Z tego względu wydanie orzeczenia dotyczącego zgodności art. 1053 § 2 k.p.c. z art. 41 ust. 2 Konstytucji należy uznać za niedopuszczalne a postępowanie w tym zakresie powinno zostać **umorzone** na podstawie art. 59 ust. 1 pkt 2 ustawy o TK.

5. Skarżący powołują także art. 30 Konstytucji jak wzorzec kontroli, który powinien zostać zastosowany w związku z art. 45 ust. 1 i 2 Konstytucji. Zgodnie z art. 30 Konstytucji przyrodzona i niezbywalna godność człowieka stanowi źródło wolności i praw człowieka i obywatela. Jest ona nienaruszalna, a jej poszanowanie

i ochrona jest obowiązkiem władz publicznych. Istnienie przesłanek umorzenia postępowania w zakresie kontroli zgodności inkryminowanego przepisu z art. 41 ust. 1 i 2 Konstytucji powodują, że brak także podstaw do zastosowania art. 30 Konstytucji jako wzorca kontroli w związku z art. 41 ust. 1 i 2 Konstytucji. Zdaniem Sejmu, uwzględniając treść zarzutów i twierdzeń sformułowanych przez skarżących możliwe jest na zasadzie *falsa demonstratio non nocet* zastosowanie art. 30 Konstytucji jako wzorca kontroli w związku z art. 45 ust. 1 Konstytucji. Zdaniem Sejmu przedstawiony przez skarżących problem konstytucyjny jest jasny i jednoznaczny, chociaż przyporządkowanie mu określonych jednostek redakcyjnych ustawy zostało dokonane w sposób nieprecyzyjny i niepełny. Uzasadnia to dokonanie przez Trybunał Konstytucyjny wykładni treści skargi, która pozwoli na zastosowanie w postępowaniu właściwych wzorców kontroli, których potrzeba użycia wynika z istoty sformułowanego przez skarżących problemu konstytucyjnego (zob. np. orzeczenie TK z 3 grudnia 1996 r., sygn. akt K 25/95 oraz wyroki TK z: 29 października 2002 r., sygn. akt P 19/01; 31 stycznia 2005 r., sygn. akt P 9/04; 12 lipca 2005 r., sygn. akt P 11/03; 2 września 2008 r., sygn. akt K 35/06; 19 stycznia 2010 r., sygn. SK 35/08; 29 lipca 2013 r., sygn. SK 12/12; 12 lipca 2016 r., sygn. SK 40/14; 20 kwietnia 2017 r., sygn. akt SK 3/16). Art. 30 Konstytucji jest, zgodnie z poglądem z ustalonym w orzecznictwie konstytucyjnym, przepisem wyrażającym normę gwarantującą ochronę godności osoby, której pełna treść nie wyczerpuje się w prawa i wolnościach jednostki wynikających z innych przepisów Konstytucji (zob. szerzej V.2). Godność człowieka jako prawo konstytucyjne może być wzorcem kontroli w postępowaniu zainicjowanym skargą konstytucyjną (por. np. wyroki TK z: 9 października 2001 r., sygn. akt SK 8/00; 15 października 2002 r., sygn. akt SK 6/02; 14 lipca 2003 r., sygn. akt SK 42/01; 26 maja 2008 r., sygn. akt SK 25/07; 9 lipca 2009 r., sygn. akt SK 48/05; 4 listopada 2014 r., sygn. akt SK 55/13; 15 listopada 2017 r., sygn. akt SK 29/16 oraz 16 maja 2018 r., sygn. akt SK 18/17). Z uzasadnienia skarg w niniejszej sprawie wynika, że skarżący wiążą zarzuty dotyczące sposobu ukształtowania procedury orzekania o zastosowaniu środka egzekucyjnego w postaci grzywny z zamianą na areszt z naruszeniem ich prawa do godności (skarga s. 15). Zdaniem Sejmu uzasadnia to posłużenie się jako wzorcami kontroli art. 45 ust. 1 w zw. z art. 30 Konstytucji.

6. Skarżący wnoszą o kontrolę zaskarżonego przepisu „w zakresie, w jakim nie przewiduje czynnego udziału osoby uprawnionej do reprezentacji osoby prawnej w sprawach o zaniechanie czynności przez dłużnika lub nieprzeszkadzanie czynnościom wierzyciela”. Redagując sformułowanie określające zakres w jakim domagają się kontroli art. 1053 § 2 k.p.c., dokonali założenia, że osoby uprawnione do reprezentacji dłużnika będącego osobą prawną nie mają możliwości czynnego udziału w postępowaniu określonym w tym przepisie. Jest to, zdaniem Sejmu, przeświadczenie nieodpowiadające normatywnym konsekwencjom zaskarżonego przepisu. Brak podstaw do twierdzenia, że osoby uprawnione do reprezentacji dłużnika nie mają możliwości czynnego udziału w postępowaniu (por. szerzej punkt VI stanowiska Sejmu). Członkowie zarządu spółki z o.o. rzeczywiście nie mają statusu strony w postępowaniu, którego przedmiotem jest zastosowanie środka egzekucyjnego wskazanego w art. 1053 § 2 k.p.c. Nie oznacza to jednak, że członkowie zarządu spółki z o.o. są pozbawieni możliwości działania w celu ochrony swoich praw. Zarówno przepisy regulujące prawo spółek, jak również przepisy określające zasady postępowania cywilnego umożliwiają działanie członków zarządu spółki, w tym składanie oświadczeń w postępowaniu egzekucyjnym. Z tego względu zakres, w jakim Trybunał Konstytucyjny bada zaskarżony przepis powinien zostać określony z uwzględnieniem rzeczywistego stanu prawnego. Sejm uważa, że w niniejszym postępowaniu przedmiotem kontroli może być wyłącznie zgodność art. 1053 § 2 k.p.c. w zakresie, w jakim nie przewiduje udziału osoby uprawnionej do reprezentacji osoby prawnej jako odrębnej strony postępowania w sprawach o zaniechanie czynności przez dłużnika lub nieprzeszkadzanie czynnościom wierzyciela z art. 45 ust. 1 w związku z art. 30 Konstytucji.

V. Wzorce kontroli.

1. Zgodnie z art. 45 ust. 1 Konstytucji: „Każdy ma prawo do sprawiedliwego i jawnego rozpatrzenia sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki przez właściwy, niezależny, bezstronny i niezawisły sąd”. Powołany przepis Konstytucji formułuje przysługujące każdemu prawo podmiotowe do rozpatrzenia jego „sprawy” przez sąd. Elementami tego prawa jest prawo dostępu do sądu, prawo do właściwej procedury przed sądem (tzw. sprawiedliwość proceduralna), prawo uzyskania wyroku sądowego oraz zapewnienie możliwości wykonania prawomocnego orzeczenia,

jeżeli charakter tego rozstrzygnięcia powoduje, że nadaje się ono do wykonania (zob. wyroki TK z: 4 lutego 2003 r., sygn. akt K 28/02; 19 lutego 2003 r., sygn. akt P 11/02; z 27 maja 2008 r., sygn. akt P 59/07; z 4 listopada 2010 r., sygn. akt K 19/06, a także w doktrynie: P. Sarnecki [w:] *op.cit.*, komentarz do art. 45 uwaga 7, s. 238; J.P. Tarno, [w:] *System Prawa Administracyjnego*, red. R. Hauser, Z. Niewiadomski, A. Wróbel, t. 10, Warszawa 2016, s. 218; P. Grzegorzczak, K. Weitz [w:] *Konstytucja RP. Komentarz*, t. I, red. M. Safjan, L. Bosek, Warszawa 2016, komentarz do art. 45, Nb. 26). W ujęciu orzecznictwa TK prawo do sądu to autonomiczne prawo podmiotowe, mające samoistny byt i podlegające ochronie niezależnie od naruszenia innych praw podmiotowych (zob. m.in. postanowienie TK z 14 kwietnia 2004 r., sygn. akt SK 32/01). Trybunał wyjaśnia ponadto w swoim orzecznictwie, że konstytucyjne prawo do sądu ma dwa aspekty: pozytywny, bo zawiera dyrektywy zobowiązujące ustawodawcę do należytego ukształtowania systemu wymiaru sprawiedliwości w wymiarze instytucjonalnym i proceduralnym oraz zobowiązujące do zapewnienia jego efektywnego funkcjonowania; negatywny, wyrażający się w zakazie zamykania lub nadmiernego ograniczania dostępu do wymiaru sprawiedliwości (art. 45 ust. 1 w związku z art. 77 ust. 2 Konstytucji). W kontekście zarzutów sformułowanych przez skarżących najistotniejsze znaczenie ma zastosowanie art. 45 ust. 1 Konstytucji, jako przepisu nadającego jednostkom prawo do sprawiedliwego postępowania sądowego.

Konstytucyjne prawo do sprawiedliwego postępowania wymaga ukształtowania procedur sądowych w sposób umożliwiający wydanie przez sąd rozstrzygnięcia odpowiadającego stanowi prawnemu oraz stanowi faktycznemu sprawy (por. np. wyroki TK z: 13 maja 2002 r., sygn. akt SK 32/01; 6 grudnia 2004 r., sygn. akt SK 29/04; 16 stycznia 2006 r., sygn. akt SK 30/05; 29 kwietnia 2008 r., sygn. akt SK 11/07; 1 lipca 2008 r., sygn. akt SK 40/07; 12 stycznia 2010 r., sygn. akt SK 2/09). Kluczowym elementem gwarancji procesowych pozwalających na realizację tego celu jest prawo do wysłuchania. Prawo do wysłuchania ma uzasadnienie w założeniu o podmiotowym, a nie przedmiotowym traktowaniu wszystkich osób zainteresowanych wynikiem postępowania, co wynika także z konstytucyjnej normy wymagającej poszanowania godności człowieka (art. 30 Konstytucji, por. P. Grzegorzczak, K. Weitz, *op.cit.*, komentarz do art. 45 nb 95). Treścią prawa do wysłuchania jest z jednej strony możliwość bycia informowanym

o postępowaniu, działaniu organów procesowych oraz oświadczeniach, wnioskach i działaniach innych uczestników postępowania, z drugiej możliwość aktywnego udziału w postępowaniu składania oświadczeń i wniosków dotyczących przedmiotu postępowania oraz jego przebiegu, żądania przeprowadzenia czynności dowodowych, wypowiedania się co do treści przyszłego rozstrzygnięcia itd. (zob. np. wyroki TK z: 12 marca 2002 r., sygn. akt P 9/01; 11 czerwca 2002 r., sygn. akt SK 5/02; 28 lutego 2006 r., sygn. akt P 13/05; 19 września 2007 r., sygn. akt SK 4/06; 20 listopada 2007 r., sygn. akt SK 57/05; 20 grudnia 2007 r., sygn. akt P 39/06; 26 lutego 2008 r., sygn. akt SK 89/06; 20 października 2010 r., sygn. akt P 37/09; 3 października 2017 r., sygn. akt SK 31/15 oraz 20 listopada 2019 r., sygn. akt SK 6/18, por. także T. Ereciński, K. Weitz, *Prawda i równość stron w postępowaniu cywilnym a orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego* [w:] *Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego a Kodeks postępowania cywilnego. Materiały Ogólnopolskiego Zjazdu Katedr i Zakładów Postępowania Cywilnego. Serock k. Warszawy, 24–26 września 2009 r.*, red. T. Ereciński, K. Weitz, Warszawa 2010, s. 47). Dyrektywa skonstruowania prawa wysłuchania w postępowaniu cywilnym dotyczy wszystkich jego etapów, zarówno postępowania rozpoznawczego jak i egzekucyjnego w tych przypadkach, w których sąd rozstrzyga o prawach i obowiązkach jednostki, które nie zostały jeszcze przesądzone prawomocnym orzeczeniem (por. m.in. P. Grzegorzczak, K. Weitz, *op.cit.*, komentarz do art. 45 nb 96, K. Flaga-Gieruszyńska, *Prawo do wysłuchania w postępowaniu egzekucyjnym. Wybrane zagadnienia* [w:] *Honeste Procedere. Księga jubileuszowa dedykowana Profesorowi Kazimierzowi Lubińskiemu* red. A. Laskowska-Hulisz, J. May, M. Mrówczyński. Warszawa 2018, s. 577 i n.).

2. Zgodnie z art. 30 Konstytucji przyrodzona i niezbywalna godność człowieka stanowi źródło wolności i praw człowieka i obywatela. Jest ona nienaruszalna, a jej poszanowanie i ochrona jest obowiązkiem władz publicznych. Treść godności człowieka odnosi się do podstawowych wartości służących ochronie integralności jednostki, jej osobowości oraz jej miejsca w społeczeństwie. W literaturze oraz orzecznictwie konstytucyjnym wskazuje się, że elementy tego prawa dotyczą pięciu sfer: 1) dziedziny ochrony życia ludzkiego rozumianego jako pierwotna przesłanka zachowania godności człowieka oraz korzystania z innych praw fundamentalnych (por. np. wyrok z 7 stycznia 2004 r., sygn. akt K 14/03, L. Bosek, *Gwarancje*

godności ludzkiej i ich wpływ na polskie prawo cywilne. Warszawa 2012, s. 195), 2) dziedziny tożsamości biologicznej człowieka (M. Safjan, *Prawo i medycyna. Ochrona praw jednostki a dylematy współczesnej medycyny*, Warszawa 1998, s. 166 i n.), 3) dziedziny integralności fizycznej człowieka rozumianej nie tylko jako prawo do zachowania zdrowia oraz komfortu fizycznego ale także jako prawo do wolności od wszelkich działań instrumentalizujących osobę ludzką w jej fizycznym wymiarze (por. wyroki TK z: 8 listopada 2001 r., sygn. akt P 6/01; 4 lipca 2006 r., sygn. akt K 43/05 oraz 18 października 2017, sygn. akt K 27/15), 4) dziedzina integralności psychicznej i intelektualnej, z której wynika prawo do wolności od wszelkich działań traktujących jednostkę w sposób instrumentalny, prawo do możliwości decydowania o własnej sytuacji życiowej w sferze duchowej, fizycznej i majątkowej, ochrona szacunku i dobrego imienia itd. (por. np. wyroki TK z 7 marca 2007 r., sygn. akt K 28/05), 5) dziedzina materialnych warunków bytowania człowieka rozumiana jako prawo do korzystania z minimum materialnego, zapewniającego jednostce możliwość samodzielnego funkcjonowania w społeczeństwie oraz stworzenie każdemu człowiekowi szans na pełny rozwój osobowości w otaczającym go środowisku kulturowym i cywilizacyjnym (por. m.in. wyroki TK z 4 kwietnia 2001 r., sygn. akt K 11/00; 24 lutego 2010 r., sygn. akt K 6/09).

Dziedziny integralności fizycznej, duchowej i intelektualnej człowieka jako elementy jego niezbywalnej godności wywierają istotny wpływ na rozumienie pozycji jednostki w dotyczących jej postępowaniach sądowych. W sprzeczności z godnością człowieka pozostają wszelkie rozwiązania, które jednostkę traktują jako przedmiot postępowania bez umożliwienia jej zajęcia stanowiska w sprawie oraz bez możliwości podjęcia obrony swoich praw. Konsekwencją godności człowieka jest konieczność uznania jego podmiotowości nie tylko w aspekcie prawa materialnego, z którego wynika konieczność uznania zdolności prawnej człowieka oraz zakaz nieuzasadnionego ograniczania jego zdolności do czynności prawnych (L. Bosek, *op.cit.*, s. 297 i n.) ale także na gruncie prawa procesowego, co wymaga umożliwienia jednostce udziału w postępowaniu, wyrażania stanowiska oraz zastosowania środków umożliwiających wpływ na treść rozstrzygnięcia, które wywiera skutek w stosunku do jego osoby (por. np. wyrok TK z 7 marca 2007 r., sygn. akt K 28/05). W ten sposób norma wynikająca z art. 30 Konstytucji pozostaje w związku z konstytucyjnym prawem do prawidłowego ukształtowania procesu,

w szczególności w tym zakresie w jakim prawo do obrony swoich praw stanowi jeden z podstawowych elementów sprawiedliwości proceduralnej.

VI. Analiza zgodności

1. Ocena realizacji prawa do wysłuchania w odniesieniu do członków zarządu spółki z o.o., w stosunku do których sąd na podstawie art. 1053 § 2 k.p.c. orzeka o zastosowaniu środków przymusu w postępowaniu egzekucyjnym wymaga w pierwszej kolejności analizy pozycji członków zarządu jako reprezentantów osoby prawnej. Zgodnie z art. 201 § 1 ustawy z 15 września 2000 Kodeks spółek handlowych (tj. Dz.U. z 2019 r., poz. 505 ze zm.; dalej: k.s.h.) zarząd prowadzi sprawy spółki i reprezentuje ją na zewnątrz. Przepis ten konstytuuje domniemanie kompetencji w spółce na rzecz zarządu (por. np. A. Opalski [w:] *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, red. A. Opalski, t. IIA, Warszawa 2018, komentarz do art. 201, nb 5, A. Szajkowski, M. Tarska, A. Szumański [w:] *Sołtysiński i in., Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, Warszawa 2014, t. 2, s. 422; W. Popiołek, *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, red. W. Pyziół, Warszawa 2008, s. 394; A. Kidyba, *Komentarz aktualizowany do art. 1–300 KSH*, 2019, art. 201, pkt 2; J.A. Strzępka, E. Zielińska, [w:] *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, red. J.A. Strzępka, Warszawa 2015, s. 498; J.P. Naworski, [w:] *Kodeks spółek handlowych. Komentarz* ed. T. Siemiątkowski, R. Potrzeuszcz, t. 2, Warszawa 2011, s. 223; M. Rodzynkiewicz, *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, Warszawa 2014, s. 365 A. Nowacki, *Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością. Tom I. Komentarz. Art. 151–226 k.s.h.* Warszawa 2018, komentarz do art. 201 nb 3). Domniemanie kompetencji daje zarządowi spółki z o.o. nie tylko uprawnienie do podejmowania czynności z zakresu prowadzenia spraw spółki i reprezentacji we wszystkich przypadkach, w których ustawa lub w dopuszczalnych granicach umowa spółki nie zastrzega kompetencji dla innych organów, ale także prawo dostępu do wszystkich informacji sytuacji spółki.

Zarząd cieszy się znacznym stopniem niezależności od innych organów spółki. W stosunkach z osobami trzecimi w tym organami administracji i organami wymiaru sprawiedliwości zarząd dysponuje zarówno czynnym jak i biernym prawem reprezentacji spółki, które nie może być ograniczone (art. 204 § 2 k.s.h.). Ani

indywidualni wspólnicy ani pozostałe organy spółki nie mogą pozbawić zarządu kompetencji do złożenia za spółkę oświadczeń o określonej treści. Ograniczenie prawa zarządu spółki z o.o. do skutecznego składania oświadczeń woli za spółkę dotyczy przypadków, w których zgoda zgromadzenia wspólników lub rady nadzorczej na dokonanie określonej czynności wynika z ustawy (art. 17 § 1 k.s.h.) oraz w zakresie umów i sporów między spółką, a członkami zarządu (art. 210 § 1 k.s.h.). Żadne z tych ograniczeń nie wpływa w jakikolwiek sposób na kompetencję zarządu do działania w postępowaniu egzekucyjnym przed sądem orzekającym o zastosowaniu środków egzekucji zobowiązań niepieniężnych w trybie zaskarżonego przepisu. Zgodnie z dominującym poglądem doktryny, w wewnętrznych relacjach korporacyjnych zarząd może zostać zobowiązany do określonego zachowania np. do złożenia określonego oświadczenia za spółkę lub powstrzymania się od złożenia takiego oświadczenia (por. m.in. A. Opalski [w:] *op.cit.*, komentarz do art. 204, nb 12, A. Rachwał [w:] *System Prawa Handlowego*, t. 2A, red. A. Szumański, Warszawa 2019, s. 860-861, nb 288; A. Nowacki, *op.cit.*, komentarz do art. 207, nb 37-45). Niezastosowanie się do takiego polecenia w płaszczyźnie prawnej wywołuje skutki jedynie wtedy, gdy zachowanie zarządu niezgodne z poleceniem pozostaje w związku ze szkoda poniesioną przez spółkę. Należy podkreślić, że ani polecenia zawarte w uchwałach wspólników ani wymóg uzyskania zgody na złożenie określonego oświadczenia wynikający z umowy spółki z o.o. nie pozbawiają ważności oświadczenia złożonego przez zarząd bez zgody wymaganej w umowie lub wbrew poleceniu wspólników (A. Rachwał, *op.cit.*, s. 861, nb 288, A. Nowacki, *op.cit.*, komentarz do art. 207, nb 47). Niezależnie od ewentualnych wątpliwości dotyczących wpływu umowy spółki lub decyzji wspólników na niezależność zarządu w reprezentowaniu spółki w postępowaniu sądowym należy zauważyć, że w sprawie skarżących z dokumentów sprawy nie wynika, aby umowa spółki lub dyspozycje wspólników w jakikolwiek sposób ograniczyły ich swobodę w składaniu oświadczeń za spółkę w postępowaniu sądowym poprzedzającym złożenie skargi konstytucyjnej.

Także na płaszczyźnie indywidualnej członkowie spółki z o.o. cieszą się szeroką swobodą występowania w postępowaniu sądowym. Każdy członek zarządu dysponuje prawem reprezentowania spółki we wszystkich czynnościach sądowych i pozasądowych (art. 204 § 1 k.s.h.). Umowa spółki nie może tego prawa ograniczyć

ani wyłączyć (art. 204 § 2 k.s.h.). Prawo każdego członka zarządu spółki do składania oświadczeń za spółkę przed sądem nie doznaje także jakichkolwiek ograniczeń na gruncie przepisów o postępowaniu cywilnym. Zgodnie z art. 67 § 1 k.p.c., który do postępowania egzekucyjnego znajduje zastosowania na mocy dyspozycji art. 13 § 2 k.p.c., osoby prawne oraz jednostki organizacyjne, o których mowa w art. 64 § 1¹ k.p.c., dokonują czynności procesowych przez swoje organy albo przez osoby uprawnione do działania w ich imieniu. W zakresie sposobu reprezentacji procesowej konkretnych osób prawnych k.p.c. nie zawiera własnych rozwiązań. Miarodajne są tu przepisy dotyczące tych osób prawnych (por. np. A. Marciniak, M. Sychowicz, *Kodeks postępowania cywilnego Komentarz*. red. A. Marciniak t. I, Warszawa 2019, komentarz do art. 67, nb 4). W przypadku zarządu wieloosobowego w spółce z o.o., w braku odmiennych postanowień umowy spółki do składania oświadczeń w imieniu spółki wymagane jest współdziałanie dwóch członków zarządu albo jednego członka zarządu łącznie z prokurentem. Z danych ujawnionych w KRS wynika, że w spółce, w której skarżący pełnili funkcje członków zarządu prawo jednoosobowej reprezentacji przysługiwało prezesowi zarządu, natomiast pozostali członkowie mieli reprezentować spółkę działając łącznie z innym członkiem zarządu lub prokurentem. Norma dotycząca reprezentacji łącznej w konsekwencji wymaga koordynacji indywidualnych działań członków zarządu, nie ogranicza jednak prawa żadnego z członków zarządu do występowania przed sądem, ani zakresu i treści składanych przez nich oświadczeń. Współdziałanie dwóch członków zarządu dotyczy minimalnej liczby członków zarządu biorących udział w składaniu oświadczenia. Nie pozbawia jednak w jakikolwiek sposób złożenia oświadczenia przez wszystkich członków zarządu łącznie. Ograniczenie liczby członków zarządu składających oświadczenie za spółkę nie leży także w kompetencji sądu. Należy wobec tego przyjąć, że ani prawo spółek ani prawo postępowania cywilnego nie pozbawiają żadnego członka zarządu spółki z o.o. zdolności formułowania i składania wypowiedzi dotyczącego przedmiotu postępowania, którego konsekwencją może być orzeczenie grzywny zamienianej na areszt w stosunku do członków zarządu spółki. W stosunkach wewnętrznych decyzje o sposobie obrony spółki w postępowaniu sądowym podejmowane są zgodnie z dyspozycją art. 208 k.s.h. Oznacza to, że w braku odmiennych postanowień umowy spółki każdy członek zarządu spółki z o.o. zachowuje prawo do podejmowania indywidualnych decyzji w sprawach należących do zwykłych czynności spółki, do

odwołania prokurenta oraz do sprzeciwu wobec decyzji innych członków zarządu (art. 208 § 3, 4 i 7 k.s.h.). W pozostałych sprawach potrzebna jest uchwała zarządu. Naruszenie ustawowych lub umownych zasad podejmowania decyzji przez zarząd nie pozbawia skuteczności czynności dokonanych w zakresie prawa do reprezentacji (por. m.in. A. Opalski [w:] *op.cit.*, komentarz do art. 208, nb 65, A. Nowacki, *op.cit.*, komentarz do art. 208, nb 69). Uchwała zarządu nie może także zobowiązać poszczególnych członków do składania oświadczeń nieprawdziwych lub sprzecznych z prawem (A. Szajkowski, M. Tarska, A. Szumański, *op.cit.*, komentarz do art. 208, nb 30, s. 496).

Oceniając sytuację członków zarządu spółki z o.o. w postępowaniu egzekucyjnym zmierzającym do wykonania wyroku zasądzonego świadczenie niepieniężne prowadzi do wniosku, że ich pozycja w spółce jako członków zarządu stanowi wystarczającą gwarancję prawa do sprawiedliwego procesu, a w szczególności prawa do wypowiedzi. Członkowie zarządu z racji funkcji pełnionej w spółce mają pełny dostęp do informacji o toczących się postępowaniach sądowych. Żaden z nich nie jest pozbawiony ani prawa osobistego uczestnictwa w postępowaniu ani prawa składania w tym postępowaniu oświadczeń dotyczących przedmiotu postępowania, które mają wpływ na ich osobistą sytuację jako osób zagrożonych nałożeniem grzywny i ostatecznie aresztu na podstawie zaskarżonego przepisu. Sąd w postępowaniu, w którym rozstrzyga o zastosowaniu środków egzekucyjnych zmierzających do wykonania zasądzzonego prawomocnie świadczenia bada czy zasądzone świadczenie rzeczywiście nie zostało wykonane (art. 1051 § 1 k.p.c.), ustala wymiar grzywny (art. 1052 k.p.c.), ustala pracownika osoby prawnej, który jest odpowiedzialny za niewykonanie zobowiązania, a w braku takiego ustalenia orzeka o nałożeniu grzywny na osoby reprezentujące dłużnika oraz o zasadach zamiany grzywny na obowiązek odbycia aresztu (art. 1053 § 1 i 2 k.p.c.). Wszystkie przesłanki nałożenia grzywny na członków zarządu spółki z o.o. oraz orzeczenia o jej zamianie na areszt dotyczą funkcjonowania spółki oraz statusu określonych osób jako jej reprezentantów. Obrona członka zarządu przed nałożeniem na niego środków egzekucyjnych przewidzianych w zaskarżonym przepisie polegać może na wykazaniu, że spółka wykonała nałożony na nią obowiązek albo na udowodnieniu, lub że za jego niewykonanie odpowiada pracownik niebędący członkiem zarządu. Takie twierdzenia mieszczą się w zakresie

umocowania członka zarządu działającego w imieniu spółki. Należy podkreślić, że między spółką a członkami zarządu nie zachodzi konflikt interesów, który powodowałby, że działanie w interesie spółki narażałoby w kontekście zastosowania zaskarżonego przepisu, osobiste interesy członka zarządu. Ograniczenia pełnej swobody w wyrażaniu stanowiska zmierzającego ochrony praw członka zarządu w postępowaniu dotyczącym egzekucji świadczeń niepieniężnych od spółki z o.o. mogą wynikać z konieczności zachowania reguł reprezentacji łącznej oraz reguł zbiorowego podejmowania decyzji przez zarząd spółki. Wymóg łącznego składania oświadczeń za spółkę oznacza konieczność uzgadniania stanowiska między co najmniej dwoma członkami zarządu. Ewentualność zbiorowego podejmowania przez zarząd uchwał co do sposobu prowadzenia sprawy (art. 208 § 4 k.s.h.) może prowadzić do sytuacji, w której niektórzy członkowie zarządu zostaną w stosunku wewnętrznym zobowiązani do działania niezgodnego z ich własnym poglądem co do właściwego sposobu prowadzenia sprawy. Chociaż w stosunku do osób trzecich uchwała zarządu nie pozbawia przegłosowanego członka zarządu zdolności do reprezentowania spółki w sposób sprzeczny z treścią uchwały, to jednak w stosunku wewnętrznym tworzy zobowiązanie członka zarządu do działania w określony sposób. Prawo do samodzielnego wyrażenia stanowiska w postępowaniu przez członka zarządu może zostać także ograniczone w trybie art. 300 § 1 w związku z art. 13 § 2 k.p.c., zgodnie z którym sąd może zadecydować, czy prowadząc dowód z przesłuchania osoby prawnej przesłucha wszystkie osoby wchodzące w skład organu uprawnionego do reprezentacji, czy tylko niektóre z nich (por. wyrok SN z 25 maja 2016 r., sygn. akt II PK 126/15). Sytuacja członka zarządu spółki z o.o. w postępowaniu toczącym się na podstawie zaskarżonego przepisu nie jest w związku z tym identyczna ze sytuacją strony, która w postępowaniu występuje samodzielnie, we własnym imieniu, jako strona. Zdaniem Sejmu okoliczność ta nie przemawia jednak za uznaniem, że zaskarżony przepis pozbawił skarżących prawa do wysłuchania, jako niezbędnego elementu sprawiedliwego procesu (art. 45 ust. 1 Konstytucji). Z informacji dotyczącej przebiegu postępowania dotyczącego skarżących nie wynika, aby istniały między nimi różnice zdań, które wobec konieczności łącznej reprezentacji w postępowaniu uniemożliwiły któremukolwiek ze skarżących swobodne zajęcie stanowiska w sprawie. Brak także informacji o tym, że sąd ograniczył przesłuchanie strony do wysłuchania tylko jednego członka zarządu wbrew temu, że skarżący wnosili o wysłuchanie każdego z nich. Należy także

zwrócić uwagę, że sąd decydując o tym, czy przesłuchać wszystkich, czy tylko niektórych członków zarządu uwzględnia ich indywidualną wiedzę w danej sprawie (por. wyrok SN z 25 maja 2016 r., sygn. akt II PK 126/15). Sąd nie powinien zatem odmówić wysłuchania członkowi zarządu, który dysponuje wiedzą o sprawie odmienną od pozostałych. Co więcej ograniczenie dowodu z przesłuchania strony do wysłuchania tylko jednego lub niektórych członków zarządu jest wyłącznie rozstrzygnięciem dotyczącym postępowania dowodowego. Nie pozbawia ono niewysłuchanych członków zarządu prawa składania w procesie oświadczeń za spółkę zarówno ustnie na posiedzeniu jak również na piśmie w ramach składanych przez spółkę pism procesowych. Trzeba także podkreślić, że w sytuacji, w której nie zachodzi konflikt interesów ani między spółką i członkami zarządu ani między poszczególnymi członkami zarządu konieczność łącznej reprezentacji spółki w postępowaniu oraz ewentualność rozstrzygania różnic zdań między członkami zarządu w drodze uchwały nie powinny być uznane za normy, które przekreślają możliwość obrony praw członków zarządu w postępowaniu, którego konsekwencją może być nałożenie na nich grzywnien podlegających w razie niewykonania zamianie na areszt. Z tych względów zdaniem Sejmu ze względu na szerokie kompetencje zarządu dłużnika – spółki z o.o. działającego w postępowaniu, którego przedmiotem jest egzekucja świadczeń niepieniężnych od dłużnika należy przyjąć, że zaskarżony przepis w zakresie, w jakim nie przyznaje członkom zarządu sp. z o.o. będącej dłużnikiem statusu strony postępowania jest zgodny z art. 45 ust. 1 w związku z art. 30 Konstytucji.

2. Dodatkowo Sejm zwraca uwagę, że zaskarżony przepis nie wyłącza zastosowania ogólnych instytucji prawa postępowania cywilnego umożliwiających udział w postępowaniu osób, których interesy mogą zostać naruszone w wyniku wydania rozstrzygnięcia przez sąd. Zgodnie z art. 76 k.p.c. kto ma interes prawny w tym, aby sprawa została rozstrzygnięta na korzyść jednej ze stron, może w każdym stanie sprawy aż do zamknięcia rozprawy w drugiej instancji przystąpić do tej strony (interwencja uboczna). Interwient uboczny jest uprawniony do wszelkich czynności procesowych dopuszczalnych według stanu sprawy. Nie mogą one jednak pozostawać w sprzeczności z czynnościami i oświadczeniami strony, do której przystąpił (art. 79 k.p.c.). Interes prawny w przypadku interwencji ubocznej oznacza rzeczywiście istniejącą – w ramach obowiązującego prawa – potrzebę

rozstrzygnięcia sprawy na korzyść jednej ze stron, wpływającego jednocześnie na ochronę własnej (interwenienta) sfery prawnej (uchwała SN z 28 kwietnia 1982 r., sygn. akt III CZP 12/82). Interes prawny wynika zasadniczo z przepisów prawa materialnego. Podstawą interesu prawnego uzasadniającego zgłoszenie interwencji ubocznej może być w szczególności: współwłasność, wspólność ustawowa między małżonkami i odpowiedzialność z majątku wspólnego za długi małżonka, umowa sprzedaży i odpowiedzialność sprzedawcy za wady prawne rzeczy, poręczenie, umowa ubezpieczenia i odpowiedzialność zakładu ubezpieczeń z tytułu ubezpieczenia od odpowiedzialności cywilnej, wspólność praw autorskich i wynalazczych itp. (J. Klimkowicz, *Interwencja uboczna według Kodeksu postępowania cywilnego*. Warszawa 1972, s. 48 i 71). Podkreśla się jednak, że podstawą interesu prawnego może wynikać z tego, że z mocy ustawy wyrok odniesie skutek prawny wobec osób pozostających w jednakowej sytuacji prawnej, choć niezwiązanych ze sobą stosunkiem prawnym (np. w odniesieniu do postępowań dotyczących wadliwości uchwał organów właścicielskich spółek lub spółdzielni – por. B. Czech [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, red. A. Marciniak, Warszawa 2019, komentarz do art. 76 nb 7).

Interwencja uboczna nie jest dopuszczalna we wszystkich rodzajach postępowania. W niektórych sytuacjach została jej zastosowanie zostało wyłączone wprost przez przepis ustawy (np. art. 505⁴ § 1 k.p.c.). W innych sytuacjach wynika z istoty konstrukcji danego postępowania. Konstrukcji interwencji ubocznej nie można zastosować w procesie wszczętym przez złożenie odwołania od decyzji administracyjnej albo zażalenia od postanowienia organu administracji, gdyż zainteresowany jest stroną takiego procesu (art. 477¹¹ § 1, art. 479⁵⁰ § 1, art. 479⁶¹ § 1, art. 479⁷² § 1 k.p.c.). Sąd Najwyższy w wyroku z 11 września 2014 r. (sygn. akt II UK 581/13), wyraził pogląd zgodnie, z którym w postępowaniu w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych interwencja uboczna jest bezprzedmiotowa ze względu na uregulowania art. 477¹¹ k.p.c. To samo dotyczy postępowania nieprocesowego. Sąd Najwyższy w 19 kwietnia 1999 r. (sygn. akt II CZ 30/99) wskazał, że z uwagi szerokie rozumienie pojęcia uczestnika postępowania wynikające z art. 510 k.p.c. zgłoszenie interwencji ubocznej w postępowaniu nieprocesowym jest bezprzedmiotowe.

Zdaniem Sejmu brak jest przepisów, które wykluczałyby zastosowanie na zasadzie art. 13 § 2 k.p.c. interwencji ubocznej w postępowaniu przed sądem dotyczącym zastosowania wobec osoby prawnej środków egzekucyjnych zmierzających do wykonania zasadzonego zobowiązania niepieniężnego (art. 1051 i 1053 k.p.c.). Także konstrukcja postępowania nie wyklucza zgłoszenia interwencji ubocznej przez członków zarządu. Orzeczenie zastosowania grzywny w stosunku do członka zarządu spółki wywiera bezpośredni wpływ na jego sferę majątkową oraz rozstrzyga o zasadach zastosowania aresztu. Art. 1053 § 2 k.p.c. jest przepisem prawa procesowego ale ingerencja w sferę chronionych dóbr członków zarządu dłużnika – osoby prawnej uzasadnia pogląd, że osoby te mają interes prawny w rozstrzygnięciu sprawy na korzyść dłużnika. Brak także podstaw, aby przyjąć, że interwencja uboczna w tym postępowaniu jest wyłączona ze względu na jego specyficzną konstrukcję. Wykluczenie zastosowania interwencji ubocznej w postępowaniu nieprocesowym oraz w postępowaniach wszczętym przez złożenie odwołania od decyzji administracyjnej albo zażalenia od postanowienia organu administracji wynika z szerokiego zakresu podmiotów dopuszczonych jako strona postępowania. W postępowaniu prowadzonym na podstawie art. 1053 § 2 w związku z art. 1051 k.p.c. dopuszczalność interwencji ubocznej wynika z potrzeby umożliwienia ochrony praw przez osoby, których chronione dobra prawne mogą zostać naruszone przez wydanie orzeczenia, a które nie mają statusu strony. Sejm zdaje sobie sprawę, że brak jest ustalonej linii orzecznictwa oraz ustalonych poglądów literatury, które uznawałyby możliwość dopuszczenia interwencji ubocznej w postępowaniu prowadzonym na podstawie art. 1053 § 2 w związku z art. 1051 k.p.c. Brak jest jednak także ustalonej praktyki orzeczniczej, która wykluczałaby taką możliwość. W takiej sytuacji właściwe jest zastosowanie prokonstytucyjnej wykładni analizowanego przepisu. Przyznanie osobom, na które nałożone mogą zostać sankcje wskazane w art. 1053 § 2 k.p.c. możliwości udziału w postępowaniu jako interwenient uboczny jest instrumentem pozwalającym na realizację prawa do udziału jako podmiot w postępowaniu, którego rozstrzygnięcie może godzić w prawa majątkowe i wolność osobistą osób, które nie mają statusu strony postępowania. Interwenient uboczny występuje w postępowaniu we własnym imieniu i nie dotyczą go ograniczenia wynikające z zasad reprezentacji łącznej osoby prawnej albo kolegialnych mechanizmów podejmowania decyzji przez zarząd.

3. Przeprowadzona analiza wskazuje, że członkom zarządu sp. z o.o. przysługują szerokie możliwości działania w postępowaniu, którego przedmiotem jest zastosowanie wobec nich środków przymusu na podstawie art. 1053 § 2 k.p.c. Wynikają one zarówno z ich statusu jako członków organu zarządzającego sp. z o.o., jak również z przepisów procesowych o interwencji ubocznej. Okoliczności te uzasadniają wniosek o stwierdzenie, że art. 1053 § 2 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (tj. Dz. U. z 2019 r. poz. 1460, ze zmianami) w zakresie, w jakim nie przewiduje udziału osoby uprawnionej do reprezentacji osoby prawnej jako odrębnej strony postępowania w sprawach o zaniechanie czynności przez dłużnika lub nieprzeszkadzanie czynnościom wierzyciela **jest zgodny**, z art. 45 ust. 1 w związku z art. 30 Konstytucji.

MARSZAŁEK SEJMU

Elżbieta Witek